

Täysistunto

Keskiviikko 6.10.2021 klo 13.59—18.12

12. Lakialoite laiksi alkoholilain muuttamisesta

Lakialoite LA 8/2021 vp Sinuhe Wallinheimo kok ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Edustaja Wallinheimo, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.52 **Sinuhe Wallinheimo kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä lakialoitteessani alkoholilain muuttamisesta on kyse nykyisen epäselvän ja paljon julkisuuttaakin saaneen alkoholin etämyyntiä koskevan lainsäädännön ja sääntelyn selkeyttämisestä. Perustelut, arvoisa puhemies, tälle lakialoitteelle ovat seuraavat:

Alkoholin etämyyntiä koskeva kokonaisuus jäi vaalikaudella 15—19 toteutetussa alkoholilain kokonaisuudistuksessa selkeyttämättä pääosin siitä syystä, että asiasta ei silloin löytynyt poliittista yhteisymmärrystä. Suomen alkoholilainsäädännössä ei ole koskaan ollut etämyyntiä suoranaisesti koskevia säännöksiä, ja se on koko EU-jäsenyyden ajan toiminut lähinnä valmisteverotusta koskevan sääntelyn ja viranomaisohjeistuksen varassa. Vuonna 2007 sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla omaksuttiin näkemys, että etämyynti olisikin kiellettyä ja toisaalta niin sanottu etäosto olisi sallittua. Mikään laki ei tässä yhteydessä muuttunut, eikä tätä väitettyä kieltoa koskaan notifioitu EU:lle. Toisaalta kauden 15—19 kokonaisuudistuksen yhteydessä etämyyntikysymys jäi ratkaisematta osin siksi, että EU-komissio ei hyväksynyt etämyynnin kieltämistä. Etämyynnin sääntelyä koskeva erillinen lakimuutoshanke kaatui niin ikään komission yksityiskohtaiseen lausuntoon, jossa todettiin muun muassa, että etämyynnin kieltäminen olisi tuonnin määrällinen rajoitus, jollaiset ovat sisämarkkinoilla kiellettyjä, ellei pystytä osoittamaan toimenpiteen olevan tehokas ja välttämätön keino saavuttaa tiettyjä päämääriä, jotka on tyhjentävästi määriteltävä. Tällaisia perusteita sosiaali- ja terveysministeriö ei kyennyt esittämään.

Arvoisa puhemies! Huolimatta siitä, että mitään lakiin perustuvaa ja EU-oikeuden näkökulmasta soveltamiskelpoista etämyyntikieltoa ei ole koskaan ollut, sosiaali- ja terveysministeriö... [Puhujan mikrofoni sulkeutui — Puhuja siirtyy toiselle puhujakorokkeelle — Hannu Hoskonen: Liikunta parantaa ääreisverenkiertoa!] Arvoisa puhemies, pahoittelut! — Huolimatta siitä, että mitään lakiin perustuvaa ja EU-oikeuden näkökulmasta soveltamiskelpoista etämyyntikieltoa ei ole koskaan ollut, sosiaali- ja terveysministeriö ja sen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2021 vp

alainen hallinto käytännössä toteuttavat kieltoa, mistä esimerkkinä on joukko STM:n ja Valviran aloitteesta vuonna 20 käynnistettyjä poliisitutkintoja etämyyntitoimintaa harjoittavia yrityksiä vastaan. Helmikuun alussa 21 komissio käynnisti EU Pilot -menettelyn, jonka tarkoituksena on selvittää, onko Suomi rikkonut EU-lainsäädäntöä etämyynnin vastaisilla viranomaiskäytännöillään. On mahdollista, että seuraavassa vaiheessa komissio aloittaa Suomea vastaan rikosmenettelyn. Aiemmat yritykset säättää etämyynti kielletyksi ovat kaatuneet EU-oikeuden vastaisina, ja kun tosiasiat ja olosuhteet eivät ole muuttuneet, tuskin on aihetta odottaa, että mahdolliset myöhemmät yritykset kiellon säätämiseksi menestyisivät sen vahvemmin. Lainsäädännössä ei ole sinänsä epäselvyyttä. Kun rajat ylittävän etämyynnin kieltoa ei ole, se ei voi olla kiellettyä. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaan rangaistavaksi ei voi katsoa sellaista toimintaa, jota ei ole lailla säädetty kielletyksi. Tässä lakialoitteessa itse asiassa halutaan auttaa asiasta vastaavaa sosiaali- ja terveysministeriötä selkeyttämään epäselvää sääntelyä.

Arvoisa puhemies! Vuosien ajan jatkunut tutkintoja hämärtävä viranomaistoiminta on kuitenkin tosiasiassa aikaansaanut epäselvän tilanteen, ja se on heikentänyt tavallisen suomalaisen ja suomalaisten yritysten sekä myös muissa EU-maissa toimivien yritysten oikeusturvaa. Sekä kuluttajan että alalla toimivien yritysten oikeusturvan näkökulmasta olisi paras, että etämyynti säädettäisiin selkeästi sallituksi. Mielikuvituksen tuotetta olevaa, EU-oikeuden kanssa räikeässä ristiriidassa olevaa etämyyntikieltoa on toimeenpantu harhaanjohtavalla viestinnällä ja nyttemmin myös pelottelutarkoituksessa tehdyillä rikostutkinnoilla. Viime aikoina on julkisuuslain nojalla tehtyjen asiakirjapyyntöjen kautta varmistunut esimerkiksi, että sosiaali- ja terveysministeriössä on masinoitu näitä edellä mainittuja rikosilmoituksia nimenomaan siinä tarkoituksessa, että ne pelottaisivat eurooppalaisia viinakauppoja lopettamaan toimitukset Suomeen. Nyt joudutaan kysymään, onko ministeriön toiminta jo muodostanut Suomelle unionin oikeuden rikkomiseen perustuvan vahingonkorvausvastuun. Selkeästi salliva etämyyntisääntely myös selkeyttäisi viranomaisten asemaa, kun ne mielivaltaisten sääntöjen kehittelyn ja tuulen mukaan vaihtuvien tulkintojen sijasta voisivat jatkossa keskittyä toimivaan valvontaan, haittojen ja väärinkäytösten ennaltaehkäisyyn sekä verotukseen liittyvien puutteiden korjaamiseen.

Arvoisa puhemies! EU-alueen vapaan liikkuvuuden ongelman ratkaisemisen jälkeen avoimeksi jäisi vielä kysymys suomalaisen alkoholialan toimijoiden tasapuolisesta kohtelusta. Tasapainoinen ratkaisu tähän ongelmaan on, että kotimaiset luvanvaraista vähittäismyyntiä harjoittavat toimijat saavat jatkossa myydä olemassa olevan vähittäismyyntilupansa mukaisia tuotteita kuluttajille myös etämyynti- tai etäostomenettelyllä. Tämä koskisi niin juomavalmistajia kuin ravintoloita ja päivittäistavarakauppaa. Alkoa koskevia muutoksia tässä lakiehdotuksessa ei ole, koska Alkolla on jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan mahdollisuus myydä yksinoikeutensa piirissä olevia juomia kuluttajille myös omien myymälöidensä ulkopuolisten niin sanottujen luovutuspaikkojen välityksellä. Rajat ylittävä etämyynti ei sitä paitsi EU-oikeuden näkökulmasta muutenkaan koske Alkoa, koska monopoli koskee vain vähittäismyyntiä, joka lain näkökulmasta on eri asia.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kiitän jokaista 45:tä kollegaa seitsemästä eri puolueesta, jotka olette lähteneet tämän lakialoitteen taakse. Se, että mukana on ainakin yksi edustaja lähes kaikista eduskuntaryhmistä, toivottavasti edistää tämän aloitteen käsittelyä valiokunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2021 vp

17.59 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia edustaja Wallenheimolle erinomaisesta lakialoitteesta. Tämä ongelmahan on ollut jo pitkään, pitkään tiedossa, ja ihmettelen, että sitä ei ole vielä sosiaali- ja terveysministeriössä lähdetty nostamaan niin vahvasti esille. Myös meidän kansanedustajien pitää kantaa vastuamme siitä, että tätä ei hallitusneuvotteluissa ole korjattu. No, niissä seuraavissa varmaan sitten korjataan, mitkä eteen sattuvat, mutta tokihan hallitus voi myös ottaa tällaisen asian käsittelyyn ilman sen kummempaa pyyntöä.

On ehdottomasti nostettava tässä esille kaksi asiaa, jotka ovat isoja ongelmia.

Viranomaisten toiminta: Kuten tiedämme, perustuslaissahan sanotaan, että kaiken julkisen toiminnan tulee perustua lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava. Elikkä kun tässä asiassa lähdetään jollekin tilausmyyjälle tuomiota lukemaan, niin kyllä sen tulee perustua lakiin eikä mututuntumalla tuomioita jaeta.

Toinen asia on tietenkin Euroopan unionin sääntöjen noudattaminen, kun niissä yleensä on viime aikoina pyritty menemään, miten nyt sanoisin, joustavasti soveltaen, niin että ei niillä säännöillä ole niin väliä, kunhan homma pelittää. Toivoisin, että tämä asia nyt saataisiin kuntoon. On varmaa, että jonain päivänähän tässä Euroopan unioni puuttuu tähän. Mutta tietenkin edustaja Wallenheimolle pitää pikkusen ehkä antaa myös varoitusta siitä, että luulen, että Euroopan unionilla on lähiaikoina muitakin ongelmia, niin että tämä alkoholiongelma Suomen osalta ei nyt ehkä ole ykkösprioriteetissa. Mutta toivoisin, että se toteutuisi ja se laitettaisiin kuntoon, koska nyt tässä on selvä ongelma.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kilpi, olkaa hyvä.

18.00 Marko Kilpi kok: Arvoisa puhemies! Alkoholin etämyynti on kyllä erinomaisen hyvä esimerkki siitä, miten hämmentävän epäselvää voikaan olla Suomessa lainsäädäntö toisinaan. Minusta on myöskin kovin outoa, että tietyissä asioissa me noudatetaan sokeasti hullunkin vahvasti lakia mutta sitten taas toisissa asioissa meillä on valtavasti harkinnan varaa ja mahdollisuuksia tulkita asioita.

Poliisinkin näkökulmasta tämä on hyvin erikoinen tilanne, kun laissa ei ole jotakin asiaa kielletty mutta siitä huolimatta poliisin pitäisi tehdä ratkaisu, että se on kielletty. Mistä tulee toimivalta, ja millä perusteella se ratkaisu tehtäisiin? Ei millään, puhtaasti ei millään. Ja jos tehtäisiin, niin kysymys olisi silloin mielivallasta, ja sehän ei kyllä suomalaisessa oikeusvaltiossa ja tämmöisessä kehittyneessä demokratiassa ole mahdollista.

Tämä on hyvin erikoinen tilanne. Jo senkin takia kannatan hyvin lämpimästi edustaja Wallinheimon lakialoitetta. Lainsäädännön on vain yksinkertaisesti meillä oltava johdonmukaista ja selkeää. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laakso, olkaa hyvä.

18.02 Sheikki Laakso ps: Arvoisa herra puhemies! Tänään todellakin puhuttiin jo mielenterveys- ja alkoholiongelmissa ynnä muista, ja sehän varmaan kumpuaa siitä, että alkoholi nähdään kauheana peikkona. Mutta tällainen lainsäädäntö, mitä nyt on, ja kauhea tappeleminen ja vääntäminen EU:n kanssa tästä asiasta käytännössä katsoen vain väsytystestitelmän vuoksi, on täysin naurettavaa, koska jokainen tietää tällä hetkellä, että sen kun pistät nettitilauksen menemään, niin muutaman päivän päästä on lavallinen autotallissa odottamassa. Ja tilanne on se, että nyt tällä viivyttämällä me tehdään oikeasti loppupelissä hal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2021 vp

laa vain omille alkoholin myyntiä harjoittaville yrityksille, koska nyt tällä hetkellä se tilanne menee niin, että se kaikki tuotetaan suurin piirtein ulkomailta, kun niin sanotusti kotimaiset yrittäjät eivät pysty tähän lähtemään, kun muuten meinaa olla leivättömän pöydän ääressä.

En viitsi toistaa näitä asioita, kuinka epäselvä ja järjetön tämä lainsäädäntö on kaiken aikaa ollut. On äärettömän hienoa, että edustaja Wallinheimo teki tästä lakialoitteen, ja kannatan tätä lakialoitetta ehdottomasti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

18.03 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Ensin kiitän edustaja Wallinheimoa. Tämä lakialoite on erittäin tervetullut. Siellä on paljon nimiä, omanikin on joukossa. Hyvään lakialoitteeseen pitää kirjoittaa nimensä, se on selvä.

Joitakin vuosia sitten — muistaakseni taisi myös Wallinheimo olla mukana — meillä oli sellainen parlamentaarinen ryhmä, jossa mietimme sitä, minkä prosentista olutta ja lonkeroa saa kaupoissa myydä ja tulevatko viinit ruokakauppoihin vai mihin ne jäävät. Muistan, että silloin tämä etämyyntiasia oli niin epäselvä ja niin kinkkinen, että siinä ei päästy eteen eikä taakse, kun ei tiedetty oikein, mitä se EU:kaan tarkoittaa näissä asioissa.

Elikkä tämä alkoholilain muuttamislaki koskee nyt sitä, että kotimaiset luvanvaraiset vähittäismyyntiä harjoittavat toimijat saisivat jatkossa myydä olemassa olevan vähittäismyyntilupansa mukaisia tuotteita kuluttajille myös etämyynti- ja etäostomenettelyllä. Tämä koskisi juomavalmistajia, ravintoloita, päivittäistavarakauppaa. Tämä lakialoite tosiaan selkiyttää koko tätä vyyhtiä, joten toivon, että se menisi läpi. Kiitos vielä Wallinheimolle.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.